

amelyben Cs. Jónás Erzsébet megfogalmazása szerint a filmszinkronizálás nem nyelvi oldalának kérdéseit világítja meg kultúraszemiotikai keretben, nem a nyelvtudósoknak, hanem a filmes szakmának szól. És innen már csak egy lépés az irodalom, mely iránti érdeklődése nem marad rejtve a tanulmánykötet olvasói előtt. Csingiz Ajtmatov *A fehér hajó*, valamint *A Pál utcai fiúk* és Molnár Ferenc színdarabjainak strukturális összehasonlítása, egy másik írásban pedig az Örkény és Déry műveinek abszurd dialógusai kapcsán végzett diskurzus-elemzése teszik teljessé a Papp Ferencről kirajzolódó képet.

Az ismertető nem lenne teljes, ha nem utalna a kötet fejezetei elé írt figyelemre méltó előszókra, a tanulmányok elé írt bevezetőkre és Papp Ferenc műveinek a kötet végén található bibliográfiájára, amelyek társadalmi kontextusba helyezik az írásokat, és hozzájárulnak a korszak tudományos életének megismeréséhez.

A *Papp Ferenc olvasókönyvből* sok mindent tudunk meg részleteiben nyelvről és nyelvtudományról. De ennél fontosabb, hogy a tanulmányok szerzője a nyelvet és a nyelvtudományt is holisztikusan szemlélte. Szinte nincs olyan írás a könyvben, amely nem utal explicit vagy implicit módon más helyen, más kontextusban tárgyalt kérdésekre. Végig azt érzékelteti, hogy egyes nyelvi jelenségek nem vizsgálhatók izoláltan, és az eltérő vizsgálati módszerek az egész tudományterületre kihatnak, mert érvényesül a németül olyan találóan megfogalmazott AHMAZ-Prinzip [*Alles hängt mit Allem zusammen*], azaz a minden-mindennel-összefügg elve. Ezért is fogalmazódik meg a recenzióban, hogy ennek az ismeretetésnek nem a kétdimenziójú nyomdai megjelenés lenne a legmegfelelőbb formája, hanem inkább egy hiperszöveg, amelyben a gondolatok újbóli felbukkanását megfelelő kereszthivatkozásokkal lehetne igazán szemléltetni.

A mostani olvasó számára a kötetnek első-sorban nem tudománytörténeti értéke van, hiszen sok tanulmánynak – némi aktualizálás után – még mindig van érvényes üzenete. Sokkal nagyobb jelentősége van azoknak a

kérdéseknek, amelyeket ennyi idő távlatából érdemes újból feltenni, továbbá annak a rengeteg ötletnek, elültetett gondolatcsírának, amely további nyelvész-generációknak adhat kutatási feladatot.

A szellem gazdagsága élvezetes, magával ragadó előadásmóddal párosul, amely átüt az írott szövegen is. A legnagyobb tudósokra jellemzően Papp Ferenc egyszerűen, közérthetően fogalmazza meg a legbonyolultabb dolgokat is, amelyek ezek után már egyszerűnek hatnak. Nagyon hiányoznak a jelenlegi egyetemi-tudományos közéletből a Papp Ferenchez hasonló iskolateremtő egyéniségek, akik szípkázó szellemiségükkel fel tudják ébreszteni a természetes emberi kíváncsiságot, és maguk köré tudják gyűjteni az újabb nyelvész-generációkat.

A 2001 májusában létrehozott Papp Ferenc Baráti Kör, majd a 2006 novemberében lakóháza falán felavatott emléktábla mellett a *Papp Ferenc olvasókönyv* a volt tanítványok, tisztelők, barátok további erőfeszítése arra, hogy emléket állítsanak az időben, hogy a magyarországi nyelvtudomány egyik kiemelkedő egyéniségének szellemi örökségét további használatra megőrizték.

Balaskó Mária

Lendvai Endre

**Прагмалингвистический
портрет русского анекдота.
Az orosz vicc
pragmalingvisztikai portréja**

Pécs: Krónika Kiadó, 2006. 330 p.

Ez az orosz nyelvű, jelentős terjedelmű kötet azokat az akadémiai doktori cím érdekében végzett kutatásokat tartalmazza, amelyeket a szerző disszertáció formájában a moszkvai Puskin Intézethez nyújtott be és sikeresen megvédett az előző években. A könyvnek a fokozat elnyerése kapcsán számos opponen-

se volt mind Oroszországban (V. P. Beljanyin, V. M. Lejnyik, N. I. Formanovszkaja stb.), mind Magyarországon, ahol a disszertáció megszületett, elkészült és publikálásra került (Bańcerowski Janusz, Klaudy Kinga, Jászai László és mások). A könyv szerzője ebben a monográfiában néhol vitába száll bírálóival, ám több helyen az értékelésüket figyelembe véve tökéletesítette is az eredeti változatot. Lendvai Endre jelen munkája jól kiérlelt monográfia, amelynek tudományos megállapításai teljes hitelességükkel joggal állhatnak a szakmai érdeklődés középpontjában.

A tudományos fejtegetés öt fejezetben és egy terjedelmes bevezetésben kap helyet. Az első fejezet „*Az orosz vicc a komikum világában*” a komikum tudománytörténetét tárja elénk az antik időkől kezdve a XX. század végéig. A monográfia legfontosabb fogalmi kategóriáit itt határozza meg a szerző: mi a pragmatika, amelynek alapján a következő fejezetek viccelemzése nyugszanak. A második fejezetben – „*Az orosz vicc genezise és dinamikája*” – az orosz anekdoták különféle pragmatikai aspektusai tárulnak elénk. A harmadik fejezet „*A pragmatikai mechanizmusok nyelvi szintjei*” címet viseli. Itt a viccek pragmatikájának nyelvi hordozóit (fonetikai, grammatikai, lexikai stb.) tárja elénk a szerző. A negyedik fejezet címe „*A mai orosz viccvilág rendszere*”. Az ötödik fejezet az „*Orosz vicc a nemzetközi kulturális kommunikációban*” címmel arról szól, hogyan feltehetőek meg az orosz anekdoták a magyar vicceknek a fordítás és az átvétel síkján. A könyvhöz kapcsolt irodalomjegyzékben a források listája hívja fel magára a figyelmet. Ezek a 90-es évek viccgyűjteményei és anekdotagyűjteményei, a szerző ezen az adatbázison végzi el tüzetes elemzését.

Az alábbiakban a könyv bemutatása során a következő kérdésekre keressük a választ: 1. Milyen elvek szerint rendszereződnek a viccelemzések? 2. Az elemzések diakroniája; 3. A viccek szinkronikus rendszerezése; 4. A viccek szerzőségének kérdése; 5. Az orosz és magyar viccek kölcsönviszonyai.

1. A viccelemzések rendszerezési elve.

Elemzési elvét Lendvai Endre nyelvi-pragmatikai jellegűnek tekinti. Ehhez a következő meghatározást adja: „A nyelvi-pragmatikai elv alatt a nyelvészet és a pragmatika kapcsolódását értjük, melynek középpontjában a beszédcelextív áll. A pragmatika (a beszélő viszonya a beszélőtárhoz, a tárgyhöz és a szóhoz) a szótári egységek jelentésében tükröződik...” (p. 55).

A pragmatika a modern nyelvtudomány egyik központi fogalma, amelyet gyakran kognitívnek is neveznek. Ebben a nyelvészetben sok fogalom nincs még meghatározva. Épp ezért a szerző jelen munkájában, amelyben elsőként nyúl a viccek elemzése során a kognitív nyelvészethez (nyelvi pragmatika), rendkívül nehéz helyzetbe került. Itt kellett elsőként jó néhány fogalmat tisztáznia. A terjedelmes bevezető fejezet, az első fejezet és a további fejezetek számos részlete erre vállalkozik. A szerző szinte valamennyi vicc elemzése során is kénytelen volt ezekkel a pontosításokkal foglalkozni. Megállapíthatjuk, hogy végül is Lendvai Endre olyan fogalmakat tudott kidolgozni, amelyek alkalmasak arra, hogy az egyetemes viccelemzések során is hasznosíthatóak legyenek. Egyet kell értenünk a szerzővel, amikor kijelenti: „Munkánkban elsőként vállalkozunk az orosz anekdota pragmalingszintizikai leírására” (p. 19).

A könyv a vicceket a következő módon elemzi: 1. Milyen beszédműfajhoz tartozik a vicc (monológ, dialógus stb.); 2. Milyen szituációról beszél a vicc (áruvásárlás stb.); 3. Mire irányul a vicc kritikai éle (diktatúra stb.); 4. Milyen logika jellemzi a viccet (argumentáció stb.); 5. Milyen lexikai szemantikát használ (szinonímia, polisziémia stb.); 6. Milyen fogalmak állnak szemben a viccbe (moralitás, amorális) (vö. p. 202).

Példaként figyeljük meg a következő viccet: „Az orvos a betegnek két tablettát ad: »Az egyiket vegye be este, a másikat reggel... ha felébredt.«” Ez a vicc nyelvi műfaját tekintve monológ. A szituáció – az

orvos tanácsa. A kritika éle az orvostudományra irányul (nem megfelelő). A logika iránya – hamis interpretáció, az alkalmazott szemantika – implikáció. Szembeállított fogalmi páros: gyógyítás – gyógyulás. (p. 235) Az elemzés mindig a vicc oszlopától jobbra helyezkedik el a szövegtükörben, így kényelmesen olvashatjuk a viccet és az elemzését.

Nem mondhatjuk, hogy minden fogalom, amelynek alapján az elemzés történik, abszolút pontos értelmezést kap. Ezek a fogalmak ugyanis jórészt még a hagyományos nyelvészetben jelentek meg, és ott pontos meghatározással bírnak (például monológ, homonímia stb.). Másik csoportjuk a hétköznapi nyelvből származik (gyógyítás, gyógyulás stb.). Ezek listája nincs behatárolva, s fogalmilag is teljesen pontosak. A fogalmakkal elemezni és értelmezni is lehet a vicceket (vicc → fogalom), bár viccet létrehozni már sokkal nehezebb (fogalom → vicc).

A Lendvai Andre által ajánlott viccelemzés tökéletesen használható az egyetemisták gyakorlati foglalkozásain. Elemezve a klasszikus vicceket, mi magunk is alkalmazzuk ezeket a fogalmakat, többek között akkor, amikor a viccek élének irányát határozzuk meg.

2. Az orosz vicckultúra diakrón rendezettsége. A szerző az orosz vicceket két elv alapján rendszerezi: 1. diakrón és 2. szinkrón rendezettség szerint. Ebben a szinkrón-diakrón rendszerben – mint ahogy a szerző hangsúlyozza – „az orosz élet és nyelvi társadalom tükröződik... A valóság ábrázolása mozaikos jellegű... Az orosz vicc nem törekszik véglegesített képalkotásra. Missziója a szóbeli karikatúra megrajzolása” (p. 119).

A viccek diakrón rendszerezésével kapcsolatosan Lendvai Andre a következőket állapítja meg: „A diakrón fejezet a vicc XX. századi történetének rövid összegzését adja. Általában véve a történelmi periodicitást ismétlik meg. A diakrón viccrendszer középpontjában az ország politikai vezetői állnak...” (pp. 112–116).

A diakrón osztályozás első csoportjába Lendvai szerint a régi forradalom előtti Oroszország viccei tartoznak. Ennek az időszaknak a történelme sajtáságosan jellemezhető a viccek alapján: „ostobaság”, „durvaság”, „szélhámosság”, „homoszexualitás” (Lendvai szerint ez az éle a Rzszevszkij főhadnagyról szóló anekdotáknak). A második periódust Oroszország történetében Lendvai Andre így nevezi: „az új éra hajnalán”. Ez a történelmi szakasz a Leninről és Csapajevről szóló vicceket tartalmazza. Ha az ide tartozó viccek elemzéseit nézzük, akkor a korszakot a következőkkel írhatjuk le: „forradalom”, „ideológia”, „bolsevizmus”, „a vezérek kegyetlensége” (viccek Leninről), „alkoholizmus”, „műveletlenség”, „aljasság” (viccek Csapajevről).

Oroszország történetének következő periódusa a háború előtti és az azt követő évek (1920–1950). Lendvai Andre összehasonlítja a történelemtankönyvek szövegét és a viccek szöveganyagát. Az utóbbiakban a következő fogalmak tárulnak elénk: „diktatúra”, „kegyetlenség”, „fenyegetés”, „álnokság”, „árnykodás”.

A Nagy Honvédő Háború időszaka hiányzik Lendvai könyvéből. A szerző ezt így magyarázza: „A nagy honvédő háború idején a folklórközlők gyakorlatilag hallgattak. Nemcsak azért, mert háború volt, amely összekapcsolta a vezetőket és a vezetetteket, hanem azért is, mert a viccmesélőknek nem volt miről szólniuk” (p. 213). Valójában a háború alatt több történet mesélődött, mint előtte és utána. Ez segített átvészelni a nehéz időket. (Idézzük fel Ju. Nyepincev ismert képét a „*Pihenés a harc után*” címmel, amelyen az egyik katona viccet mesél, a többiek pedig jókedvűen nevetve hallgatják.) A háború alatt az orosz folklórnak új műfaja is született – a szájhagyomány útján terjedő népi történetek szenvedésekről és hőstettekről, a vadállati külsejű külföldiekről szólnak. Ezek a történetek szovjet írók munkáiban is megjelennek, például Solohov *Emberi sors* című elbeszélésében. A politikai viccből a háború alatt ke-

vés született. A szovjet ideológia egyesítette az embereket a harcban a fasiszta ideológiával szemben. A szovjet morálnak megfelelően, amely fölötté állt az egyéni érdekeknek, az emberek a haza nevében az életüket áldozták. Olyan viccszerzőknek és viccmesélőknek, akik szovjetellenes témát dolgoztak volna fel, ebben az időben nem lett volna sikerük.

Oroszország következő történeti időszaka „az enyhülés” (60-as évek). Lendvai Endre a következőképpen jellemzi: „Ez az orosz vicc fénykora, melynek oka a tiltások enyhülésével és a kritikai magatartás megerősödésével magyarázható” (p. 216). Ebben az időben megnőtt a szocializmust bíráló és a nyugati kapitalizmust dicsérő értelmiségiek száma. Oroszország történetére a Lendvai által elemzett viccek tanúsága szerint a következő központi fogalmak jellemzőek: „párt”, „KB főtitkár”, „ideológia”, „nincs szabadság”.

A peresztrojka ideje (80-as évek) az az időszak, amikor a szocializmus a kapitalizmus irányába mozdult el, a kollektív morál pedig az egyéni vállalkozói morál felé billent. Lendvai Endre érdekes megjegyzése ehhez kapcsolódik: „Azt mondhatjuk, hogy a peresztrojka és az orosz vicc célja megegyezett. Ettől függetlenül a névtelen viccmesélő alkalmat talált arra, hogy folytassa szarkasztikus történetmesélését” (p. 220). Feltételezzük, hogy ebben az időben párhuzamosan a régi mesélővel (a szovjetellenes viccek szerzőjével) már megjelent az új mesélő is (a leendő antikapitalista viccek szerzője). A szerzők leginkább nem az intelligencia, hanem a nép körébe tartoznak majd, amelynek ideológiája közelebb áll a szovjet idők ideológiájához. A peresztrojka idején a régi és új viccmesélők kritikai éle „Gorbacsov főtitkár” ellen irányult, de a régi viccekben van egy járulékos kritikai él is: „a peresztrojka hiányosságai”, „dezinformáció”, az újakban pedig „antialkoholista kampány” és a „túl okos feleség”.

Végül a diakrón osztályozás szerint a viccek utolsó csoportjába a 90-es évek történetéhez kapcsolódó anekdoták tartoznak. Lendvai

Endre ezt írja: „A 90-es évek Oroszországa a demokratizáció jegyében él” (p. 221). A demokratizáció (demokraták, privatizáció) – ez a régi viccmesélők témaköre. Az új viccek a „gyermokráciáról” szólnak (ügyeskedők, sumákolók, ’gyermo’ = fekália). – Micsoda fordítói kihívás lenne ennek érzékeltetése magyarul is! – Az új politikai vicc témája az orosz kapitalizmus, az újjgazdag oroszok. Lendvai így ír róla a viccek elemzése kapcsán: „A viccek témakörében az újjgazdag orosz külső megjelenések intellektuális és morális arculata áll: málna színű zakó, merkantilista szemlélet, dözsölés, bűnözés, műveletlenség, korrupció” (p. 226). A 90-es években az anekdota egészében véve kevesebb lett. De Lendvai véleménye szerint „az orosz vicc reneszánsza még ezután várható” (p. 221). Fel kell tételoznünk, hogy ez akkor következik be, amikor ismét váltás történik a viccmesélő személyében.

3. A viccek szinkrón rendszerezése.

Lendvai Endre a következő vicctémákat jelöli meg: „Politika”, „Gazdasági élet”, „Életmód”, „Hadsereg”, „Egészségügy”, „Kultúra”, „Oroszok és nem oroszok”, „Család”, „Férfi és nő”, „Vodka és harapnivaló”. A legtöbb a politikai anekdota. A fent leírt diakrón aspektusból szintén a politikaiak vannak legnagyobb számban. A szokványos viccektől eltérően a politikaiakról Lendvai Endre a következőt írja: „A szigorúan vett politikai viccektől eltérően, ahol a politikai argumentáció kérlelhetetlen vitájáról van szó, a hétköznapi viccek lágyabb hangvételben beszélnek a lakosság hétköznapijairól” (p. 231).

A „gazdasági élet” témájú történeteket elemezve a kritika éle – ahogy Lendvai látja – a „mezőgazdaság” felé irányul. Az „életmód” témájú viccek a „áruhiányt” célozzák meg. A „hadsereg” témájú humor középpontjában a kemény kiszólások és tréfák állnak. De ugyanez a helyzet az „egészségügy” témakörben is. Az iskolai viccekben a „tanár-diák viszony” áll a középpontban. A „vodka és harapnivaló” témájú viccek az al-

koholizmust kritizálják ugyan, de ez a kritika, mint a szerző megjegyzi, leginkább elnéző jellegű.

4. A viccek szerzői. A viccek osztályozásával kapcsolatosan felvetődik a szerzőség kérdése is. A vicc a folklór része, tehát külön-külön konkrétan nem lehet szerzőket megnevezni. De nem lehet azt sem állítani, mint a folklór többi műfajával kapcsolatban, hogy az anekdotákat, vicceket az egész nép alkotja. A viccek természetesen a nép körében forognak, de ezeket a lakosságnak az a része hozza létre, amely az adott életszférában él és dolgozik, amely az adott témában tipikus az osztályozás során. Így a katonai vicceket kétségtelenül a hadsereg tagjai hozzák létre, minthogy ezekben a viccekben szükséges a hadügyi előismeret. Nem véletlenül – jegyzi meg Lendvai Endre – a nők többsége nehezen érti meg a katonai vicceket. Az is kétségtelen, hogy az iskolai történeteket tanárok találják ki (sőt a tanulók is), minthogy ezekben a viccekben rájuk jellemző speciális információk találhatóak. Ugyanezt mondhatjuk el az „egészségügy” témaköréről is: ezeket orvosok találják ki (nem kevésbé a páciensek). Nyilvánvaló, hogy a „vodka és harapnivaló” témakörben (alkoholizmus), a „férfi és nő” (szexuális viccek) témakörében férfiak, nem pedig a nők a szerzők. Ezzel ellentétben a „boltos” viccekben (életmód) részben a családi viccekben szerzőként a nőket lehet megnevezni.

Ami a politikai vicceket illeti, ott a szerző az intelligencia, az értelmiség, amely elégedetlen a szovjet hatalommal. Van olyan nézőpont is, hogy az értelmiség (a szovjet időkkel elégedetlenkedők) hozza létre az összes viccet. Az írásos alkotói tevékenységgel jellemezhető intelligencia hirtelen rá nem jellemző tevékenységbe fog, szóbeli történeteket hoz létre, vagyis átlép a folklór teremtésébe. Ennek eredményeként létrejön az értelmiségi folklór. Lendvai Endre csatlakozik ehhez a véleményhez, de megjegyzi: „Hozzá kell tennünk, hogy az értelmiség fogalma ebben az

esetben számunkra kiszélesített fogalomkör...” (p. 65).

Általában a fent említett orvosok, tanárok, katonatisztek, férfiak és nők szintén az értelmiség részei. A viccek szerzőségével kapcsolatosan azonban pontosabban kell szólnunk azokról az orvosokról, tanárokról, férfiokról és nőkről, akik a szerzők lehetnek, nem egyszerűen csak az „értelmiségről” általában. Ezen a helyen Lendvai Endre megjegyzi: „Azt feltételezzük, hogy a viccek folklórszerzője maga a nép szűkebb értelemben véve” (p. 139). „A szűkebb értelemben véve” azt jelenti, nem a teljes népesség, hanem „a kritikai attitűdű oroszul beszélő lakosság, az elemző és kritikai gondolkozással és fejlett nyelvi tudattal rendelkező oroszok. Ők lehetnek az orosz viccek terjesztői...” (p. 65). Ami a politikai vicceket illeti, ezek szerzői mindenképpen az értelmiségiek köréből kerülnek ki, de – szintén „szűken értelmezve”. Az intelligenciának az a része, amely „kritikai ráhangoltságú” a hatalommal szemben. A politikai viccek szerzője és történetmesélője mindenekelőtt az értelmiségnek egy meghatározott rétege.

5. Az orosz és magyar vicc. Az orosz és magyar vicc egymással kölcsönviszonyban van 1. a fordítások és 2. az átvételek terén. Mindkét folyamat Lendvai Endre minősítésében „kulturák közötti kommunikációnak” nevezhető. Lendvai Endre így ír: „A fordítói tevékenységet úgy lehet értelmezni, mint nyelvi-kulturális kontaktust. Másik oldalról az átvételt mint nem tudatos fordítási formát tekinthetjük” (p. 276). Az adott fogalompár (a fordítás és az átvétel, az átvétel és a fordítás) a tudományos kutatás figyelmét is felkeltheti.

A viccek fordításával kapcsolatosan (hasonlóan a szólások és közmondások fordításához) két nézőpont alakult ki. Az egyik szemlélet szerint a viccet mindig le lehet fordítani, a másik szerint a viccfordítás lehetetlen. Lendvai Endre differenciálja ezt a kérdést. Az ő stratégiája arra épül, hogy viccet

fordítani lehetséges, de a fordítás minősége különböző. Véleménye szerint a fordító taktikája attól függ, hogy a viccekben mi áll a középpontban – a nevetetés-e, ekkor a fordításnak a nevetést kell megőriznie. Lendvai Endre részletesen szól a fordítás technikájáról is (egészében ez ugyanolyan, mint a szólások, közmondások fordítása): 1. ekvivalens segítségével történő fordítás (ha például a viccben olyan frazeologizmus van, amely mindkét nyelvre jellemző); 2. analógiával történő fordítás (a fordító „valami analógszerűt” konstruál); 3. a fordítás segítségére az értelmezés, a definitív leírás szolgál (az ilyen fordításban sok komikus elem vész el). Ezt a fordítási technikát Lendvai Endre a gyermeknyelvi komikummal illusztrálja. (Lendvai Endrének van e témában néhány más publikációja is.)

A viccek átvétele „a két vicrendszer érintkezési pontjainak” eredményeként jön létre, amelyet a két nép „kulturális kontaktusa” tesz lehetővé (p. 277). Lendvai Endre bizonyítja, hogy az orosz és magyar viccek fogalmi rendszerükben egyforma felépítésűek, s azonos tematikájúak.

Lendvai Endre leírja, hogyan történt az orosz viccek magyar átvétele: „ismeretes, hogy a szocialista időben Magyarország és a Szovjetunió között szoros katonai, politikai, gazdasági és tudományos-kulturális viszonyok voltak. Az együttműködés keretében jelentős magyar kontingens (hallgatók, aspiránsok, diplomaták, újságírók stb.) hosszabb-rövidebb időt töltött orosz nyelvű környezetben. Az orosz–magyar kétnyelvű közvetítés eredményeként Magyarországon is elterjedtek a szovjet politikai viccek” (p. 280). Lendvai Endre megjegyzi, hogy Magyarországon az idősebb korosztály mind a mai napig emlékszik ezekre a viccekre és fel is használja azokat (az idősebb újságírói szféra néha szovjet politikai viccekre is utal az írásaiban).

A későbbiekben azonban megjegyzi a szerző: „a viccek ellenkező irányú átvétele a magyarból az oroszba valójában nem történt meg” (p. 280). Ez a körülmény azzal magya-

rázható, hogy a magyar speciális tematika (például 1956 forradalma) az orosz viccekben az orosz tematika szerint és speciális orosz eszközökkel került megjelenítésre.

Lendvai Endre a két nyelv és a két anekdotarendszer szerencsés összekapcsolásával számos tudományos munkát publikált ebben a témakörben (Lendvai 1996, 1998). Általunk ismertetett könyve a kognitív megközelítést alkalmazva még részletesebben elemzi ezt a problémakört. Kívánjuk, hogy a jövőben is folytassa témáját, használja ki nagyszerű elemzői adottságait. Annál is inkább, mert a kognitív kutatást számos újabb munka is segíti már a magyar tudományosságban (Pléh 2003, Kövecses 2005, Tolcsvai Nagy 2006).

Végezetül meg kell állapítanunk, hogy jelen monográfia azzal hívja fel magára a figyelmet, hogy a vicc kérdéskörében szinte az összes ide tartozó elméleti anyagot magába foglalja. Aki ezek után a vicceket tanulmányozza (orosz, magyar, angol, német stb.), nem tudja megkerülni Lendvai Endre alapművét. Ennek ismerete a további kutatások nélkülözhetetlen feltétele.

IRODALOM

- Kövecses Zoltán: *A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe*. Budapest: Typotex Kiadó, 2005.
- Lendvai Endre: *Közelkép a verbális humorról*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996.
- [Lendvai, Endre] Лендваи, Эндре: *Лексическая семантика русского языка. Az orosz szó jelentéstana*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1998.
- Pléh Csaba: *Bevezetés a megismeréstudományba*. Budapest: Typotex Elektronikus Kiadó Kft., 2003.
- Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2006.

Cs. Jónás Erzsébet – Fedoszov Viktor